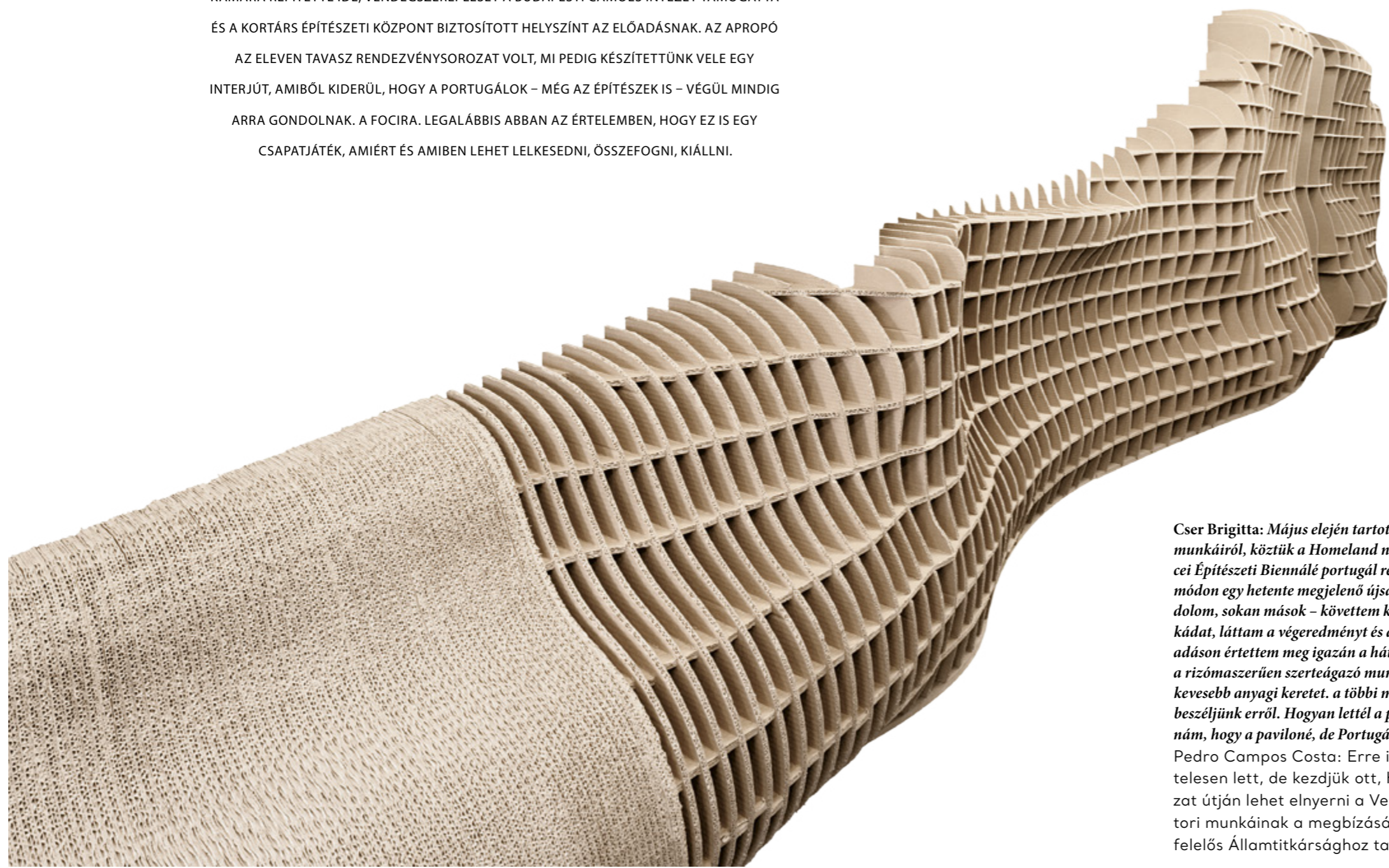

MECCSRŐL MECCSRE

Interjú Pedro Campos Costával

PEDRO CAMPOS COSTA PORTUGÁL ÉPÍTÉSZ NEM ELŐSZÖR JÁR BUDAPESTEN. VOLT MÁR ITT WORKSHOPON ÉS VOLT ÁTUTAZÓBAN, EZÜTTAL (2016. MÁJUS - A SZERK.) AZONBAN – MINT AZ „EZ ELMENT VADÁSZNI” KEZDETŰ GYEREKMONDÓKÁBAN – SOKSZEREPLŐS ÖSSZEFOGÁS EREDMÉNYEKÉNT JÖTT: A PORTUGÁL NAGYKÖVETSÉG ÉS A PORTUGÁL KERESKEDELMI KAMARA REPÍTETTE IDE, VENDÉGSZEREPLÉSÉT A BUDAPESTI CAMÕES INTÉZET TÁMOGATTA ÉS A KORTÁRS ÉPÍTÉSZETI KÖZPONT BIZTOSÍTOTT HELYSZÍNT AZ ELŐADÁSNAK. AZ APROPÓ AZ ELEVEN TAVASZ RENDEZVÉNYSOROZAT VOLT, MI PEDIG KÉSZÍTETTÜNK VELE EGY INTERJÚT, AMIBŐL KIDERÜL, HOGY A PORTUGÁLOK – MÉG AZ ÉPÍTÉSZEK IS – VÉGÜL MINDIG ARRA GONDOLNAK. A FOCIRA. LEGALÁBBIS ABBAN AZ ÉRTELEMBEN, HOGY EZ IS EGY CSAPATJÁTÉK, AMIÉRT ÉS AMIBEN LEHET LELKESEDNI, ÖSSZEFOGNI, KIÁLLNI.

→ Fotó: ©Campos Costa
Arquitetos

↓ Hullámkartonból készült
bárbelső; LOW Bar;
Lisszabon, 2010; fotó:
©Campos Costa Arquitectos

a szervezetnek az igazgatója jelöli ki. Ez annyira nem egyszerű vagy azt is mondhatnám, hogy nem jó, de ez van. Nincs pályázat, kinevezés van.

Vajon miért nincs pályázat, hiszen közpénzekekről van szó, nem igaz?
Igen. Mondtam is az igazgatónak, nem is egyszer, hogy jobb lenne kiírni egy pályázatot.

Szerinted miért téged neveztek ki?
Szeretném azt gondolni, hogy azért, mert felismerték, mennyire jó a szervezőképességem. Valami ilyesmit mondott legalábbis az igazgató. Hogy abban a nehéz helyzetben, amiben pont akkor volt Portugália, azt gondolták, hogy én tudnám ezt a feladatot jól megoldani. De ezt leginkább magától az igazgatótól kellene megkérdezned. Szerintem egyébként a kapcsolataimnak köszönhetően, és mert Rem Koolhaast, a 2014-es főkurátort régről ismertem, még azokból az időkből, mikor Hollandiában dolgoztam. Mindentől függetlenül az a véleményem, hogy pályázati úton kellene eldőlnie, hogy ki legyen a kurátor, úgy lenne demokratikusabb.

Az előadásodon említetted, hogy sokáig gondolkodtál, elfogadod-e a megbízást.

Igen, tényleg nem voltam biztos benne, hogy elvállalhatom, több okból. Először is, nem vagyok kurátor. Úgy értem, nem ez a munkám. Ez egy szakma, a kurátorok ezt tanulják. Persze, rendeztem már kiállítást, jó is volt, azért csináltam, mert érdekelt, de nem szeretnék ebbe az irányba elmenni. Aztán, sejthető volt, hogy egy ekkora projekt koordinálása hihetetlenül sok munka, hogy folyton akadályokba fogok ütközni, hogy ez az egész hátrálatni fogja az iroda rendes működését. Nem akartam bezárni az irodát és azt sem akartam, hogy a munkatársaim szenvedjenek ettől az egészsztlől. Abban az évben rekord kevés pénzt kaptunk és tudtuk, hogy nehéz lesz pénz és pavilon nélkül, vagyis szinte minden nélkül valami jót csinálni. Mondok egy példát, a marokkóiaknak kétmillió eurójuk volt erre a célra, de ez csak az átlag, voltak országok, akik 4-5-6 millió euróból gazdálkodtak, ami mellett a mi 100 000 eurós költségvetésünk eltörpül. Így utólag, és már megfelelő távolságból szemlélve azt mondom, hogy jól sikerült és végül minden részlet, apró elem a helyére került, de amíg össze nem állt az egész, egy agyrem volt,

Cser Brigitta: Május elején tartottál egy előadást Budapesten az irodád munkáiról, köztük a Homeland nevű projektről, ami a 2014-es Velencei Építészeti Biennálé portugál részvételének volt a címe. Ez formabontó módon egy hetente megjelenő újság volt. Annak idején én is – mint gondolom, sokan mások – követtem különböző felületeken a kurátori munkát, láttam a végeredményt és a sikert, örültem is, de a mostani előadáson értettem meg igazán a háttérét, a vállalt társadalmi missziót, a rizómaszerűen szerteágazó munkarészek bonyolultságát, a kevésnél is kevesebb anyagi keretet. a többi munkádról is foglak kérdezni, de először beszéljünk erről. Hogyan lettél a portugál részvétel kurátora? Mondanám, hogy a paviloné, de Portugáliának olyan nincs.

Pedro Campos Costa: Erre is rá fogok térti, mert végül kivételesen lett, de kezdjük ott, hogy Portugáliában nem pályázat útján lehet elnyerni a Velencei Építészeti Biennálé kurátori munkáinak a megbízását, hanem egy, a Művészetekért felelős Államtitkársághoz tartozó szervezet, illetve ennek

és mindig minden tegnapra kellett. Mindezt egy működő iroda mellett! Így talán már el tudod képzelni, miért nem voltam olyan biztos benne, hogy akarom-e. Végül elvállaltam, mert azt gondoltam, hogy ez egy különleges lehetőség, és Portugáliában éppen akkor annyira pesszimista közhangulat uralkodott, annyira maga alatt volt az egész ország, hogy úgy éreztem, talán ezzel a projekttel valami jót is tehetek a közért. Ezt akárhányszor megkérdezték tőlem Velencében, mindig elmondtam és elmondom most is, hogy valami olyasmit akartam az egészségből kihozni, hogy a Velencei Biennálé menjen Portugáliába és ne fordítva. Hogy a fiatal portugál építészek jöjjenek vissza Portugáliába és alkossanak, legyen mit csinálniuk otthon. Tudni kell, hogy a Biennálét megelőző két évben 5-600 ezer portugál ment külföldre. Soha ezelőtt nem látott az ország ekkora elvándorlást.

A '60-as években sem?

Akkor tíz év alatt ment el ennyi ember, most két év alatt. És a mostani hullám esetében nem képzetlen munkaerőről beszélünk, mint ami a '60-70-es évekre volt jellemző, amikor az olcsó portugál munkaerő elárasztotta Franciaországot, Svájcot. Ezeknek az embereknek a felsőfokú oktatását az állam, az adófizetők finanszírozták, és egyszer csak tömegével elmentek. Magasan képzett, kitűnő munkaerők, akik nélkül esély sincs arra, hogy Portugália fejlődjön, gazdagodjon. Azt akartam, hogy legyen egy ok, egy konkrét munka, amiért érdemes visszajönniük, már ha még lehetséges egyáltalán, de ne Velencébe, hanem haza, Portugáliába.

Az algarvei Ozadi Hotel felújítása és bővítése az Ibériai-félsziget legfontosabb építészeti elismerését, a FAD-díjat kapta meg az új épületrészért. Tavira, 2014; fotó: José Campos

„a futball elmélete is érdekel. Most például mindenki csodálja az Atlético de Madridot. ... És mi a sikerük titka? Hogy meccsről meccsre játszanak. Ez az én stratégiám is.”

Ez elég pozitív üzenet. Az alapötlet része volt az is, hogy ellentétben a szokásos egyemberes koncepcióval ti nagyon sok, különböző területekről érkező szakembert vontatok be a munkába?

Ha nem is a lényeg, de az egyik cél ez volt. Egyetlen alkotóra koncentrálni, hogy is mondjam, szerintem magának az alkotónak se érdekes. Idén például Álvaro Siza Vieira munkássága a portugál részvétel témája, és én egyáltalán nem értek egyet ezzel a fajta megközelítéssel, ezért, ha már volt rá lehetőségem, kipróbáltam, hogy működőképes-e egy másik modell. Ráadásul olyan sztárépítészeket, hírességeket szoktak kivinni, akiknek már rég nincs szükségük a részvételből adódó reklámra. Tehát ha már reklám –, mert mi más lenne egy ország és lakóinak bemutatkozása –, akkor szolgálja is őket, az ő jövőjüket! Nem azt mondom, hogy Siza nem a jövő, nagyon is megkerülhetetlen személyisége volt és lesz is a portugál és nemzetközi építészetnek, de őrá szervezni a portugál részvételt nem több mint főhajtás a munkássága előtt.

Hogyan lehetett a munkafolyamatokat, döntéseket, eseményeket kézben tartani?

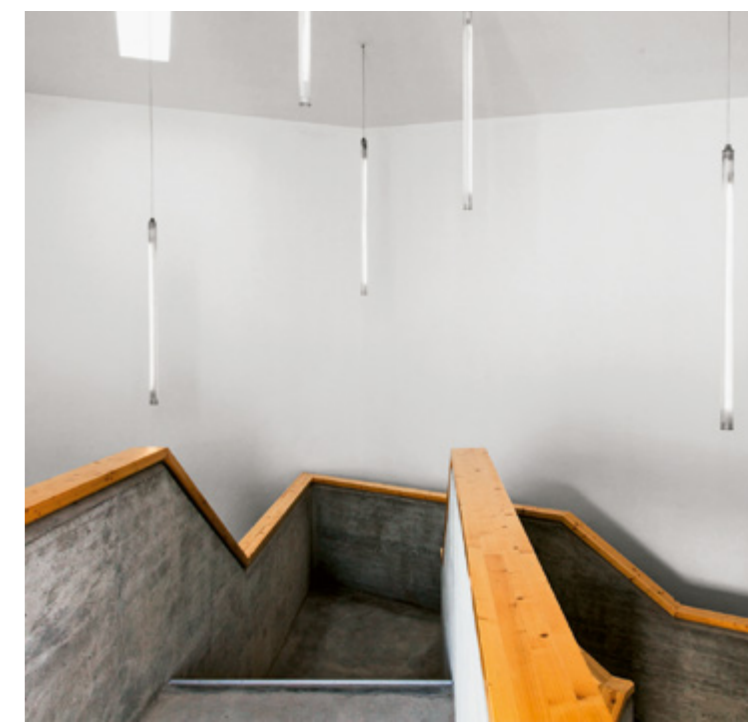
Megfelelő szervezéssel. Ez is az építészeti feladatok közé tartozik, nem? Most is egyszerre öt munkán dolgozunk, de legalább húszon lenne jó. Nem az a baj, ha sok a munka, hanem az, ha nincs. Bár ez sem igaz, olyankor is mindig feltaláltam magam. Egyedüli hátrány volt, hogy a Biennálé miatt az irodában eluralkodott kicsit a káosz. a nagy irodákra alapból jellemző az entrópia, de mi kis iroda vagyunk kevés emberrel és meg lehetett érezni a távollétemet. Mondok egy példát, nagyon szeretem a focit...

...még nem láttam olyan portugált, aki ne szerette volna.

Szóval szeretem a focit, követem Mourinhót, meg a többi labdarúgóedző munkáját, mert érdekel, hogyan kezelik a csapatot, hogyan irányítják a játékosokat, egyszóval a futball elmélete is érdekel. Most például mindenki csodálja az Atlético de Madridot, mert alig kapnak pénzt, kicsi csapat, mégis hihetetlenül jó arányban nyerik a meccseket, nem is tudom, van-e még ilyen a világon. És mi a sikerük titka? Hogy meccsről meccsre játszanak. Ez az én stratégiám is. Nehezebb meg fárasztóbb minden egyes alkalomra máshogy felkészülni, minden projektet máshogy csinálni, de mégis hatékonyabb. Időnként azért ijesztő volt több mint 100 embert összefogni, de volt segítségem. Sok lelkes, de épp akkor alulfoglalkoztatott építész,

→ CIEBAL Business Center Alentejóban. Bérlehető irodahelyiségek egy kistelepülésen. Castro Verde, 2016; fotó: Valter Vinagre

geográfust, történészt, fotóst lehetett mozgósítani. Nagyon sokféle szempontból körbejártuk a lakáskérdést, volt például egy cikksorozat, amit építési jogra szakosodott ügyvédek írtak arról, hogy Portugáliában tulajdonképpen jogi csoda, hogy egyáltalán épülnek házak. Egy másik csoport egy applikációt fejlesztett ki. Ez utóbbi annyira sikeres volt, hogy a Lisszaboni Önkormányzat úgy döntött, hogy nagy összeggel támogatja a további fejlesztést. Ők az egyik sikertörténet, startupként indultak és azóta is van munkájuk.

Mennyi időtök volt az előkészítésre?

Kicsit kevesebb, mint másfél év. Decemberben kezdtük, ráadásul már ekkor késésben voltunk, ugyanis a főkurátorral, Rem Koolhaasszal az összes többi ország képviselőjének ekkor már lement két megbeszélése. Mi csak a harmadiktól

tudtunk jelen lenni. Ismerem Rem Koolhaast, tudtam, hogy mennyire maximalista. Szerencsére végül minden jól alakult, de nem mondom, hogy nem voltak stresszes pillanatok. Végül lett pavilon is. Kezdetben csak újságárusító automatákat helyeztünk el a Giardini területén, amikből meg lehetett venni az újságokat. Aztán kaptunk egy termet, ahova betettünk két automatát.

Jól gondolom, hogy a Homeland vízvázlatzó volt az életedben?

Bármelyik projektről el tudnám ezt mondani. Kezdvé az Oceanário bővítésével, ami után, mondhatom úgy is, hogy semmi sem volt többet olyan, mint azelőtt. Folytatva a FAD-díjjal, amit az Ozadi Hotelért kaptunk Barcelonában, és ami tényleg nagyon fontos elismerés, sokkal fontosabb, mint gondoltam volna. És igen, van a Velencei Biennálé kapcsán is egy

A lisszaboni Oceanário (2012) bővítése. Az áttört homlokzat kerámiaelemei és az új tőmb puha árnyalataival. Lisszabon, EXPO ,98 terület, 2014; fotó: Daniel Malhão

„előtte-utána” érzésem, de inkább emberileg, mint szakmai szempontból. Nagyon sokféle helyzetet kellett megoldani, diplomatikusnak kellett lenni, és ha hatalommal nem is, de befolyással járt – nagyon érdekes tapasztalat volt.

A Két vonal (Duas linhas) nevű projektet, amikor Nuno Louro tájépítésszel együtt, párhuzamosan haladva végigautóztátok és fotóztátok Portugália két hosszanti határvonalát, azt nem sorolod ide?

De. Nem említettem, pedig az egyik legfontosabb munkám volt, csak máshogy. Valahogy mindig is tudtam, hogy meg fogom csinálni a Két vonalat. Vagyis inkább úgy mondom, hogy nem tudtam volna nem megcsinálni. A Két vonalnak folytatása is lett, a Hét kör (Sete círculos), ami szintén a tájról, a városról, az emberekről szól. Ez sokkal bonyolultabb, mint a Két vonal volt, annyira, hogy végül a sok magyarázat és prezentáció helyett inkább színházi előadást csináltunk belőle. Az első előadás után kérdeztük a közönséget, hogy maradjunk-e még tisztázni valamit, van-e kérdés, de azt mondták, hogy nem kell, így már minden világos.

Azt ne mondd, hogy te is szerepeltél benne.

Hívtak, de nem mondtam. Nézd, én azt gondolom, hogy az építészet különféle területek szintézise. Művészeti ágak, tudományok hatnak rá; az építészetet egyfajta tolmácsnak látom közöttük. Engem nemcsak az építészeti műszaki része érdekel, hanem sok minden más is. Ebben a szakmában nagy a hely, az építészetbe sok minden belefér: kifejezési formák, médiumok, vagy az anyagokkal folytatott kísérletezés. Felhasználom a kerámiát, kartont, parafát és bútorokat csináltunk ezekből, bárberendezést, de efemer projekteket is. a Oceanário bővítésekor egy kerámiagyártó céggel dolgoztunk, akik nyitottak voltak a kísérletezésre, ennek az eredménye az azulejős hagyományokra mai nyelven felelő, halpikkelymintás, áttört, fehér csempéfal. Hétféle fehéret használtunk fel. a halpikkely minta pedig annyira univerzális, hogy azóta is kapok a világ minden tájáról fotókat ezzel a motívummal. Kész gyűjteményem van már, budapesti darab is van köztük. Az Oceanáriónál nagyon jól sikerült a gyártás és a kivitelezés is, szívesen dolgoznék újra ezzel az anyaggal. Az Oceanário volt egyébként az egyik előkép, amikor a Kossuth tér 6-8. ötletpályázaton dolgoztunk. Ott is mázas kerámiaburkolatot javasoltunk, mert időálló, nemes anyag, ráadásul Magyarországon is van hagyománya az építészetben. Örültem a megvételnek. És remélem, hogy majd izgalmas, jó homlokzatot építenek, ami egyszerre lesz kortárs és a történelmi helyszínhez illő.